

Мігус І. П.,
д. е. н., професор;
Коваль Я. С.,
здобувач,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

КОМПЛАСНС-РИЗИКИ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ У БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ

Досвід провідних країн переконливо доводить, що економічне зростання й забезпечення ефективних умов для стабільного розвитку економіки, покращення соціального захисту та добробуту населення можливе лише за умови ефективного розвитку банківського сектору економіки. Тому забезпечення стабільності функціонування банківського сектору, мінімізація ризиків, які можуть загрожувати фінансовій стійкості як конкретної банківської установи, так і стійкості всього банківського сектору економіки, є актуальною проблемою. Впровадження сучасних методів управління ризиками вимагає як врахування специфіки конкретного банку, так і аналізу існуючих теоретичних підходів до управління ризиками.

Слід відмітити, що питання визначення сутності банківського ризику пов'язане з проблемою їх класифікації. В свою чергу, завдання класифікації банківських ризиків ускладнюється в зв'язку з: наявністю великої кількості ризиків, з якими банк постійно стикається; неможливістю проведення чіткої межі між ризиками, через їх тісний взаємозв'язок один з одним; стрімкістю економічного і політичного розвитку країни, що породжує нові види і типи ризиків; відмінністю у динамічності та інтенсивності дії ризиків. Відсутність чіткої універсальної класифікації банківських ризиків, значною мірою пов'язана з зазначеними вище особливостями ризиків (рис. 1).

Характеризуючи сучасний менеджмент українських банків, слід відзначити, що деякі його елементи зазнали значних змін протягом останнього десятиліття, хоча інші ще функціонують у старих форматах та за старими правилами. Деякі управлінські функції зникли із загальної системи менеджменту через їх неефективність, натомість з'явилися нові, необхідні для стабільної діяльності банку елементи: система управління банківськими ризиками, інформаційно-комп'ютерні системи, система маркетингу тощо [3].

Сьогодні, вагоме місце у сфері управління банківськими ризиками, займають ризики, які важко піддаються кількісному аналізу та оцінці і становлять серйозну загрозу для діяльності банків. Проте кількість таких ризиків постійно зростає і провідні світові фінансові установи розробляють нові

підходи та методи управління банківськими ризиками удосконалюючи існуючі моделі побудови систем ризик-менеджменту. Зокрема новим видом ризиків є «комплаєнс-ризик».

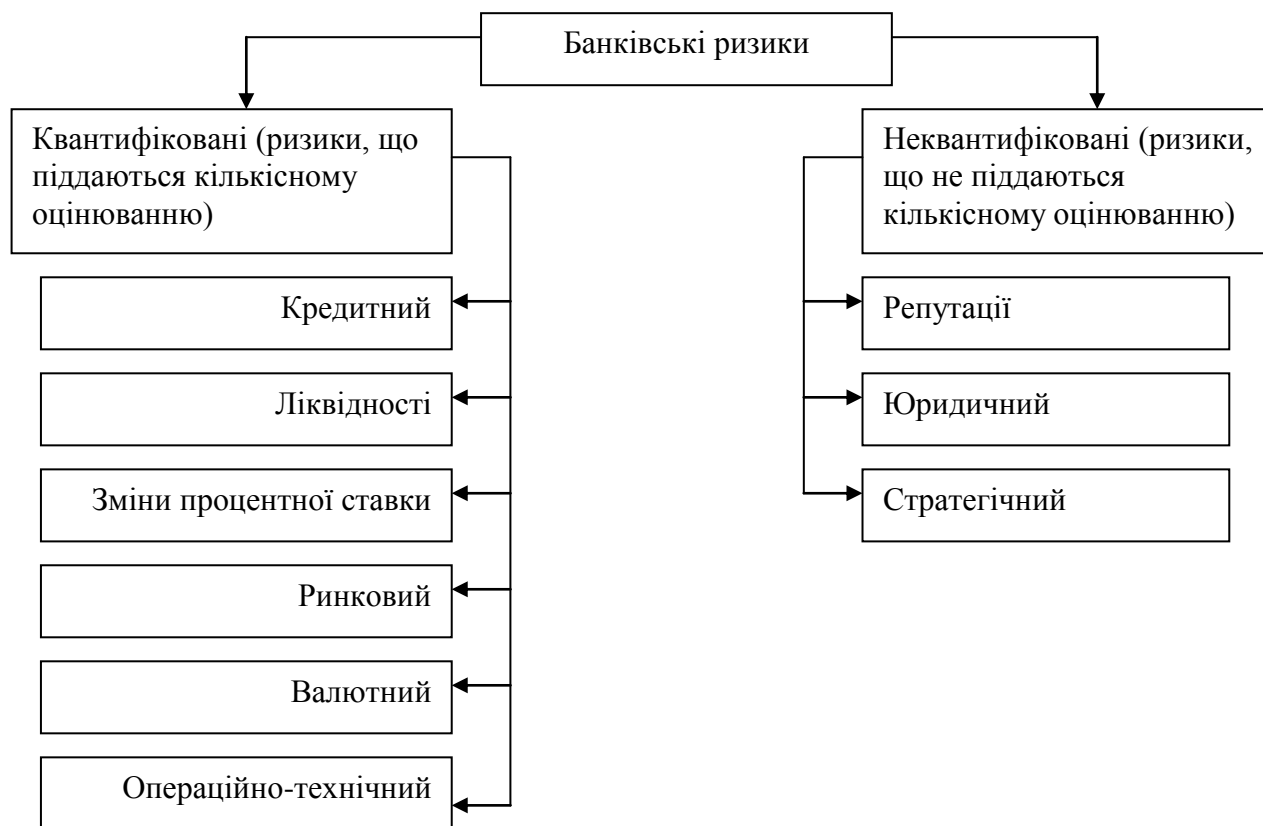

Рис. 1. Класифікація банківських ризиків

Джерело складено авторами на основі [2].

Специфіка комплаєнс-ризиків полягає в тому, що він не завжди піддається виміру до моменту його виникнення (наприклад, ризик втрати репутації). Слід відзначити, що наявність комплаєнс-ризиків не є критичним для банку. Вони, в тій чи іншій мірі, присутні в будь-якому фінансовому бізнесі (табл. 1).

Таблиця 1

Комплаєнс і функція комплаєнс в банках відповідно до Базельського комітету з банківського нагляду

Завдання	Характеристика
1	2
Know Your Customer («знай свого клієнта»)	означає що, перш ніж здійснювати фінансову операцію банк повинен ідентифікувати та верифікувати клієнта та його контрагента.
Due Diligence (належна добросовісність)	процедура всебічного дослідження діяльності компанії, комплексного аналізу її фінансового стану та репутації на ринку, формування об'єктивного уявлення про об'єкт інвестування, включаючи оцінку інвестиційних ризиків.
Code of Conduct (кодекс поведінки)	кодекс правил, які рекомендуються дотримувати учасникам фінансового ринку з метою захисту прав інвесторів та поліпшення інших аспектів корпоративного менеджменту.

1	2
Code of Ethics (кодекс корпоративної етики)	документ, у якому визначено пріоритети організації, які забезпечуються дотриманням морально-етичних принципів, та стандартів поведінки
Fight against Money Laundering and Terrorist Finan (політика протидії легалізації)	політика перешкоджання проникненню злочинно нажитих доходів з тіньового до легального сектора економіки і упередження фінансування тероризму.
Anti-Fraud Policy (політика боротьби з шахрайством)	система протидії корупції та корпоративному шахрайству
Whist le blowing policy (політика повідомлень про порушення)	регламентує порядок і способи повідомлень про службові порушення співробітників банку.
Gift policy (подарункова політика)	визначає порядок дій працівників при отриманні подарунків (хабарів) від клієнтів, партнерів, постачальників або при їх даруванні партнерам, клієнтам, співробітникам державних органів тощо.
Privacy policy (політика конфіденційності)	забезпечує нерозголошення даних про клієнтів і їх операції і передбачає дотримання стандартів обробки.
Conflict of interest management policy (політика, регулююча конфлікт інтересів)	визначає етичні стандарти поведінки співробітників при виникненні конфлікту інтересів працівника і компанії

Джерело складено авторами на основі [1].

Проте, з огляду на Базельські стандарти, цього замало, а тому «Методичні рекомендації щодо вдосконалення корпоративного управління» можна вважати документом недостатнього впливу, оскільки НБУ лише рекомендує банкам дотримуватися їх та зазначати ступінь відповідності їм під час публікування у ЗМІ інформації про результати діяльності банку, в тому числі у публічному річному звіті. Документ не містить посилань на використання рекомендацій для оцінки в рамках банківського нагляду.

Таким чином, максимальне дотримання нормативно-правових вимог і корпоративних стандартів, ефективні системи ризик-менеджменту і внутрішнього контролю є ключовими елементами діяльності будь-якої фінансової організації. Банк, що високо цінує свою репутацію надійної та прозорої фінансової установи, повинен працювати у відповідності з кращими міжнародними стандартами і створювати корпоративну культуру нетерпимості до корупції, завжди прагнути дотримуватися як духу, так і букви закону. Адже довіра клієнтів, інвесторів, партнерів ґрунтується на впевненості в тому, що всі послуги надаються з дотриманням основ професійної етики і виконуються згідно з найвищими стандартами якості. Необхідно виділити завдання банківського регулювання, нагляду та контролю на мікро- та макрорівнях (табл. 2) [2].

Завдання банківського регулювання на мікро- та макрорівнях

Вид діяльності	Характеристика
Макроекономічний рівень	
Завдання	забезпечення ефективної фінансової, операційної діяльності банків; забезпеченні стабільного функціонування фінансової системи держави та її економічної безпеки.
Мікроекономічний рівень	
Позиція	активізація інструментів та процедур фінансового моніторингу.

Джерело складено авторами на основі [2].

Саме тому, на сьогодні банки все активніше мають запроваджувати комплаєнс-контроль як один з основних елементів системи внутрішнього аудиту та корпоративного менеджменту. На сьогодні посилення регулювання фінансового сектора в Україні, жорсткі заходи вітчизняного регулятора з оздоровлення та зміцнення банківського ринку, необхідність дотримання вимог міжнародних санкцій, виконання норм податкового законодавства та багато іншого виводить комплаєнс в розряд найважливіших функцій, що визначають стратегічний розвиток банківських установ.

Отже, балансування між прибутковістю та ризиком, пошук оптимального їх співвідношення – одне з важливих і складних завдань, які постають перед керівництвом кожного банку. Викладене вище дає підстави стверджувати, що банківськими ризиками не можна управляти автономно, без урахування їх впливу на фінансові результати діяльності банку. Тому, ефективна системи управління ризиками має забезпечувати не лише оцінювання та контроль банківських ризиків, а й поєднувати аналіз показників ризикованості та прибутковості діяльності банку. Досконалість системи ризик-менеджменту банку в значній мірі залежить від вибору інструментів оцінки ризиків та врахування їх у поточній діяльності банку.

Список використаних джерел

1. Вовк В. Я. Концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму антикризового управління банком / О. М. Тридід, В. Я. Вовк // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 98-106.
2. Кривич Я. М. Управління ризиками у банківській діяльності / Я. М. Кривич // Тенденції розвитку економіки у 2014 році: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – 2014. – № 1. – С. 45–46.
3. Петик Л. О., Федорова С. В. Кризи банківської системи: характеристики та критерії класифікацій // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.2. – С. 225-230.